

פירושים לסוגיות מיחידת 'גרות וגיוור' – ב
הפירושים נכתבו ונערכו ע"י יהודה שרון

פירוש למקור 10- תלמוד בבלי מסכת יבמות דף כד עמוד ב
(עמ' 26 בחוברת המקורות)

משנה: נטען – מי שחשוד שבא על שפחה או על נוכרית והתגיירה, הרי זה לא ישא אותה לאישה. ואם בכל זאת נשא אותה, אין כופין אותו להוציאה. לעומת זאת, אם אדם נטען שבא על אשת איש ואותה אישה התגרשה עקב כך, ולאחר מכן הבעל התחתן אותה, כופין אותו להוציאה. גמרא: הרי גם הגיורת לא נתגיירה לשם היהדות אלא לשם נישואין! ומביאים סתירה לכאורה מברייטא: מן הברייטא עולה כי מי שאינו מתגייר "לשמה" גיורו איננו תקף. שיטת רבי נחמיה היא שכל מי שהתגייר שלא "לשמה" יצטרך להתגייר שוב בזמן הזה. שואלת הגמרא: היעלה על הדעת שהגרים בעבר יצטרכו להתגייר שוב, בזמן הזה?	מתני'. הנטען על השפחה ונשתחררה, או על העובדת כוכבים ונתגיירה - הרי זה לא יכנוס, ואם כנס - אין מוציאין מידו . הנטען על אשת איש והוציאה מתחת ידו, אע"פ שכנס - יוציא . גמ'. הא גיורת מיהא הויא; ורמינהי : אחד איש שנתגייר לשום אשה, ואחד אשה שנתגיירה לשום איש, וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים, לשום עבדי שלמה - אינן גרים, דברי ר' נחמיה; שהיה רבי נחמיה אומר: אחד גירי אריות, ואחד גירי חלומות, ואחד גירי מרדכי ואסתר - אינן גרים, עד שיתגיירו בזמן הזה ; בזמן הזה ס"ד ? אלא אימא: כבזמן הזה !
--	---

ועונה הגמרא: לא ממש בזמן הזה אלא כמו הזמן הזה (כשישראל בגלות). כלומר שכל גיור יהיה לשמו ולא למטרת שררה.	הא איתמר עלה, אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב: הלכה כדברי האומר כולם גרים הם .
משיבה הגמרא שכבר נאמר על ברייתא זו כי אין ההלכה כמותה וכי כל הנזכרים ברשימה שבברייתא הם גרים כשרים.	אי הכי, לכתחלה נמי !
ממשיכה ומקשה הגמרא: אם כך, גם לכתחילה הגיורת כשרה ולמה אומרת המשנה כי לא יכנוס מלכתחילה?	משום דרב אסי, דאמר רב אסי: משלי ד'כד(הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך :
משיבה הגמרא: על מנת למנוע לזות שפתיים, על פי דברי רב אסי.	
ברייתא: לא יתקבלו גרים בימות המשיח כמו שלא התקבלו גרים לעם ישראל בימי דוד ושלמה.	ת"ר: אין מקבלין גרים לימות המשיח ; כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה .
רבי אליעזר לומד זאת מן הפסוק בישעיה שרומז על כך כי רק מי שיהיה עם עם ישראל גם בזמנים קשים הוא יזכה לגאולה, אבל היתר לא יזכו לכך	אמר רבי אליעזר, מאי קרא? (ישעיהו נד) הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול, אבל אידך לא

השוואת גרסאות לסיפור רות מקורות 11-13

רות רבה פרשה ב (מקור 12)	מגילת רות פרק א (מקור 11)	בבלי מסכת יבמות מ"ז ע"ב (מקור 13)
ותאמר רות: "אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך", מהו אל תפגעי בי? אמרה לה (רות) לא תחטא עלי לא תסבין פגעיך מני, לעזבך לשוב מאחריך, מכל מקום דעתי להתגייר אלא מוטב על ידך ולא ע"י אחרת. כיון ששמעה נעמי כך התחילה סודרת לה הלכות גרים, אמרה לה (נעמי): בתי אין דרכן של בנות ישראל לילך לבתי תיאטראות ולבתי קרקסאות של עכו"ם, אמרה לה (רות): "אל אשר תלכי אלך", אמרה לה (נעמי): בתי אין דרכן של ישראל לדור בבית שאין שם מזוזה, אמרה לה (רות): "באשר תליני אלין", (רות) "עמך עמי", (נעמי) אלו עונשין ואזהרות, (רות) "ואלהיך אלהי", (נעמי) שאר מצות.	ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין עמך עמי ואלוהיך אלוהי: (יז) באשר תמותי אמות ושם אקבר כה יעשה ה' לי וכה יוסיף כי המות יפריד ביני ובינך: 0יח) ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה:	אמר רבי אלעזר: מאי קראה? דכתיב: ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה, אמרה לה (נעמי): אסיר לן תחום שבת! (רות) "באשר תלכי אלך". (נעמי) אסיר לן יחוד! (רות) "באשר תליני אלין" (נעמי) מפקדין שש מאות וי"ג מצות! (רות) "עמך עמי" (נעמי) אסיר לן עבודת כוכבים! (רות) "ואלהיך אלהי" (נעמי) ארבע מיתות נמסרו לב"ד! (רות) "באשר תמותי אמות" (נעמי) ב' קברים נמסרו לב"ד! (רות) "ושם אקבר" מיד, ותרא כי מתאמצת היא וגו'. קיבל, מלין אותו מיד. מאי טעמא? שהויי מצוה לא משהינן.

מקור 16- תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מו עמודים א-ב דף מז עמוד א

למדו חכמנו (בבריייתא): לדעת רבי אליעזר -גר שמל אך לא טבל – הוא גר שכן גם אבותינו מלו ולא טבלו לדעת רבי יהושע – גר שטבל אך לא מל – הוא גר שכן גם האמהות טבלו ולא מלו לדעת חכמים – צריך גם טבילה וגם מילה כדי להיות גר (בניגוד לדעת ר' אליעזר ור' יהושע)	תנו רבנן: גר שמל ולא טבל – רבי אליעזר אומר: הרי זה גר, שכן מצינו באבותינו, שמלו ולא טבלו; טבל ולא מל - ר' יהושע אומר: הרי זה גר, שכן מצינו באמהות, שטבלו ולא מלו; וחכמים אומרים: טבל ולא מל, מל ולא טבל - אין גר, עד שימול ויטבול.
אמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן: אדם איננו יכול להיות גר עד שלא ימול וגם יטבול. מעירה הגמרא: הרי זה פשוט (מובן מאליו!) הרי במקרה של מחלוקת בין יחיד ורבים ההלכה היא כרבים. ובמקרה זה בבריייתא שלמעלה קיימת מחלוקת כזאת. שואלת הגמרא: מי הם אותם חכמים שעל פיהם נקבעה ההלכה כאן? ומשיבה: זוהי שיטת רבי יוסי. לחיזוק הנחה זו מביאה הגמרא ברייתא שבה מחלוקת בין רבי יוסי לרבי יהודה בנושא דומה. שלמדנו (בבריייתא): אם בא גר ואמר "מלתי ולא טבלתי" אומר רבי יהודה: הרי שמטבילים אותו, וההתגירות תקפה. ומה בכך (ומה אכפת לנו) אם המילה שלו היתה לשם גיור או לא, מספיק שיטבול לפנינו לשם גרות והגיור יהיה תקף. ואילו רבי יוסי חולק עליו ואומר כי אין מטבילים אותו. כי רבי יוסי חושש שמא האיש נולד נימול או שמלו אותו למטרה אחרת, ומכאן שרבי יוסי דורש גם מילה וגם טבילה לשם גיור. ועוד, לדברי רבי יהודה, מותר להטביל גר בשבת כיוון שלא הטבילה עצמה היא שיוצרת את ההתגירות הרי שטבילת הגר היא סתם טבילה ככל טבילה של יהודי ומותרת בשבת ואילו רבי יוסי אוסר את הטבלת הגר בשבת שכן נראה מדבריו כי הוא סבור שהטבילה היא שיוצרת את ההתגירות ולכן היא פעולה משפטית שיוצרת יהודי ולכן אסורה בשבת.	א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן: לעולם אינו גר עד שימול ויטבול. פשיטא, יחיד ורבים הלכה כרבים! מאן חכמים? רבי יוסי דתניא: הרי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי - מטבילין אותו ומה בכך, דברי ר' יהודה, רבי יוסי אומר: אין מטבילין; לפיכך מטבילין גר בשבת, דברי ר' יהודה, ור' יוסי אומר: אין מטבילין.
מעיר אחד מחכמי התלמוד (אמורא) לכן מטבילים גר גם בשבת, זה פשוט (מובן מאליו!) מאחר ורבי יהודה מסתפק באחד מן הדברים (מילה או טבילה) הרי שאם	אמר מר: לפיכך מטבילין גר בשבת, פשיטא, כיון דא"ר יהודה בחדא סגיא, היכא דמל לפנינו מטבילין,

הגר נימול לפנינו הרי שהוא כבר יהודי ונתיר לו לטבול בשבת. ממשיך ושואל האמורא אם כך מהי משמעות המלה "לפיקך" שבדברי רבי יהודה, הרי זה מובן מאליו? משיבה הגמרא כי אם נאמר כי לרבי יהודה הטבילה היא העיקר הרי שבאמת יהיה אסור לטבול בשבת אם זו טבילה לצורך גיור כי טבילה לצורך "תקוני גברא" אסורה בשבת. לכן משמיע לנו שרבי יהודה צריך אחד מן השניים: או טבילה או מילה, ולכן אחד מן השניים יספיק על מנת לגייר ומכאן המסקנה היא שהטבילה שלאחר המילה איננה יוצרת את ההתגיירות ולכן תהיה מותרת בשבת. רבי יוסי אומר כי בשבת אין מטבילים. אומרת הגמרא: הרי זה מובן מאליו! אם רבי יוסי אומר שצריך שני דברים על מנת להתגייר, גם מילה וגם טבילה, הרי שאם יטבול הגר בשבת, הטבילה תיצור את ההתגיירות וזו פעולה האסורה בשבת! האם נאמר כי לרבי יוסי מילה היא העיקר ובמקרה הנדון לא היתה מילה בפנינו, אבל אם כן היתה מילה בפנינו אולי כן היה מתיר רבי יוסי טבילה בשבת? מסקנת הסוגיה היא כי לא כך סבור רבי יוסי, אלא לדעתו צריך מילה וטבילה לשם גיור ולכן דעת חכמים שבברייתא הראשונה היא דעתו של רבי יוסי.	מאי לפיכך? מהו דתימא, לרבי יהודה טבילה עיקר, וטבילה בשבת לא, דקא מתקן גברא, קמ"ל, דר' יהודה או הא או הא בעי. ר' יוסי אומר: אין מטבילין. פשיטא, דכיון דאמר רבי יוסי תרתי בעינן, תקוני גברא בשבת לא מתקנינן! מהו דתימא, לר' יוסי מילה עיקר, והתם הוא דלא הואי מילה בפנינו, אבל היכא דהויא מילה בפנינו - אימא ליטבל זה בשבתא, קמ"ל, דרבי יוסי תרתי בעי.
אומר רבה: היה מעשה בבית רבי חייא בנו של רבי (יהודה הנשיא) ורב יוסף מוסיף גם את רבי אושעיא בנו של רבי למעשה ורב ספרא מוסיף גם את רבי אושעיא בנו של רבי חייא למעשה (כלומר בסופו של דבר יש לנו שלושה חכמים בסיפור): בא לפנינו גר שמל ולא טבל. אמר לו חכה כאן עד מחר ונטביל אותך. הגמרא לומדת ממעשה זה שלוש הלכות: גר צריך להתגייר בפני שלושה. הגרות איננה תקפה עד לאחר שימול ויטבול. אין מטבילין גר בלילה. מציעה הגמרא, אולי אפשר ללמוד גם הלכה רביעית והיא שצריך שלושה דיינים מומחים כדי לגייר שהרי כל האישים שבמעשה הם דיינים מומחים?	אמר רבה: עובדא הוה בי רבי חייא בר רבי, ורב יוסף מתני: רבי אושעיא בר רבי, ורב ספרא מתני: ר' אושעיא בר' חייא, דאתא לקמיה גר שמל ולא טבל, א"ל: שהי כאן עד למחר ונטבלינך. ש"מ תלת: ש"מ גר צריך שלשה, וש"מ אינו גר עד שימול ויטבול, וש"מ אין מטבילין גר בלילה. ונימא: ש"מ נמי בעינן מומחין! דלמא דאינקלעו. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: גר צריך ג', משפט כתיב ביה.

משיבה הגמרא, לא. זה היה רק מקרה שהתקבצו למקום שלושה מומחים. בעיקרון אין הכרח במומחים. אמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן: צריך שיהיו שלושה נוכחים במעמד הגיור, מניין לומדים זאת? ממדרש על הפסוק בבמדבר טו 16 "משפט אחד יהיה לכם ולגר וכו'" כמו שבמשפט רגיל צריך שלושה דיינים כך גם בהתגיירות שהיא מעשה בית דין צריך שלושה.	
למדו חכמים (בברייתא): מי שבא (גוי) ואמר "גר אני" האם נקבל אותו? תלמוד לומר (תשובה) כתוב בתורה "אתך" כלומר במוחזק לך, אתה יכול לקבל רק את מי שאתה יודע שהוא גר. אם בא גר והביא עדים שהתגייר, האם נקבלנו? תלמוד לומר "וכי יגור אתך גר בארצכם" אין לי אלא בארץ ישראל, אבל האם נקבל אותו גם בחו"ל? תלמוד לומר "אתך" כלומר בכל מקום שאתה, אתה מקבל את הגר. אם כך מה יש ללמוד מן המלה "בארץ"? תשובה: בארץ ישראל תריך להביא ראיה שהוא התגייר אבל בחו"ל הוא איננו צריך להביא ראיה. דברי רבי יהודה. חכמים אומרים שצריך להביא ראיה בין בארץ ישראל ובין בחו"ל. שואלת הגמרא: אם הגר בא עם עדים הרי זה טבעי שנקבל אותו, למה אני צריך מקרא (פסוק תומך מהתורה)? עונה רב ששת: העדים בקרה זה לא חייבים להיות עדים שנכחו בגיור עצמו אלא עדים מהימנים ששמעו שהיה גיור בבית דין מסויים. ואם תעלה על דעתך שעדות כזו איננה מספקת, עונה הגמרא שעדות כזו כן מספקת. ושוב אומרת הגמרא אנו לומדים מן המלה "בארץ" שרק בארץ מקבלים, אם כך איך נלמד שגם בחו"ל? התשובה היא: מסתמכים על המלה "אתך" בכל מקום שאתה נמצא.	ת"ר: מי שבא ואמר גר אני, יכול נקבלנו? ת"ל: אתך, במוחזק לך. בא ועדיו עמו, מנין? ת"ל: (ויקרא י"ט) וכי יגור אתך גר בארצכם. אין לי אלא בארץ, בח"ל מנין? תלמוד לומר. אתך, בכל מקום שאתך; אם כן, מה ת"ל בארץ? בארץ - צריך להביא ראיה, בח"ל - אין צריך להביא ראיה, דברי ר' יהודה; וחכמים אומרים: בין בארץ בין בחוצה לארץ - צריך להביא ראיה. בא הוא ועדיו עמו, קרא למה לי? אמר רב ששת, דאמרי: שמענו שנתגייר בב"ד של פלוני, סד"א לא ליהמנייהו, קמ"ל. בארץ - אין לי אלא בארץ, בח"ל מנין? ת"ל: אתך, בכל מקום שאתך.
שואלת הגמרא: הרי מן המלה "אתך" כבר הוצאנו מדרש? (במוחזק לך) עונה הגמרא דבר אחד אנו לומדים מן המלה "אתך" ודבר אחד אנו לומדים מן המלה "עמך" (ויקרא כ"ה) וחכמים אומרים: בין בא"י ובין בחו"ל צריך הגר להביא ראיה שנתגייר. ושוב שואלים,	והא אפיקתיה! חדא מאתך, וחדא מעמך. וחכ"א: בין בארץ בין בחו"ל - צריך להביא ראיה.

כיצד זה יתכן הרי כתוב "בארץ" ומשיבים כי מלה זו באה לומר שאפילו בארץ מקבלים גרים, כי יכולת לומר שבארץ ישראל הגוי יבוא להתגייר מתוך אינטרס, מפני טובתה של א"י, ובכל זאת נקבל אותו. ובימינו (בתקופת התלמוד) כשהארץ לא כל כך טובה, יש בה בכל זאת משהו טוב והוא עניין מתנות העניים, ולכן הארץ טובה במשהו בהשוואה לחו"ל. אמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן: זוהי הלכה שצריך להביא ראיה בין בארץ ובין בחו"ל. מעירה הגמרא, הרי זה מובן מאליו הרי כך אומרים חכמים והם רבים אז הלכה כמותם? עונה הגמרא שהיינו עלולים לחשוב כי ההלכה כרבי יהודה מאחר והוא מביא מקראות מן התורה, לכן שבה הגמרא ומדגישה שבכל זאת ההלכה כחכמים!	ואלא הא כתיב: בארץ! ההוא מיבעי ליה, דאפילו בארץ מקבלים גרים, דסד"א משום טיבותא דארץ ישראל קמגיירי, והשתא נמי דליכא טיבותא, איכא לקט שכחה ופאה ומעשר עני, קמ"ל. א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן, הלכה: בין בארץ בין בחו"ל, צריך להביא ראיה. פשיטא, יחיד ורבים הלכה כרבים! מהו דתימא מסתבר טעמא דרבי יהודה, דקמסייעי ליה קראי, קמ"ל.
למדו חכמים (בברייתא) כתוב בדברים "ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו" מכאן לומד רבי יהודה כי רק גר שנתגייר בבית דין הוא גר ואילו גר שנתגייר בעצמו איננו גר. מעשה באדם שבא לפני רבי יהודה ואמר לו "התגיירתי ביני לבין עצמי" כלומר לשיטת רבי יהודה ההתגיירות שלו תהיה פסולה. שאל אותו רבי יהודה: האם יש לך עדים כי לא התגיירת בבית דין? ענה לו הגר, לא. שאל אותו רבי יהודה: האם יש לך בנים? אמר לו הגר, כן. אמר לו רבי יהודה: אתה יכול לפסול את עצמך אבל אינך יכול לפסול את בניך, לכן אני לא מקבל את טיעונך כי התגיירותך אינה התגיירות!	ת"ר: (דברים א') ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו - מכאן א"ר יהודה: גר שנתגייר בב"ד - הרי זה גר, בינו לבין עצמו - אינו גר. מעשה באחד שבא לפני רבי יהודה, ואמר לו: נתגיירתי ביני לבין עצמי, א"ל רבי יהודה: יש לך עדים? אמר ליה: לאו. יש לך בנים? א"ל: הן. א"ל: נאמן אתה לפסול את עצמך, ואי אתה נאמן לפסול את בניך.